

הן אירעו רק לעתים רחוקות ובדרך כלל לא מצאו הד
בציבוריות הדמשקאית והחלבית. אולם בראשית שנות
התשעים חל שינוי שהעצים את תחושת הזרות של יהודי
דמשק והחזיר אותם באחת לימים הקודרים של ההסתגרות,
הפחד והאימה של שנת 1840.

בשנת 1890 חל חג הפסחא הנוצרי במועד שבו חל חג
הפסח היהודי. בשבעה באפריל, ביום השני של חול המועד
הפסח, נעלם ילד נוצרי בן שש. היהודים הואשמו כי רצחו
את הילד והשתמשו בדמו לפולחנם הדתי. בעקבות זאת
פרצו קטטות ומעשי אלימות והיו התקפות של נוצרים על
לוויית יהודיות. גופת הילד נמצאה כעבור שבועיים, מוטלת
בתוך באר מים. נתיחת הגופה העלתה כמה ממצאים
שאיטשו את אמונת ההמון הנוצרי כי היהודים רצחו את
הילד לצורכי פולחן. למשל, הגופה הייתה חסרת דם ועל
אחת הזרועות נמצאו סימני חתך. בסופו של דבר נקבע
כי הילד טבע ולא נרצח וכי ידי היהודים נקיות; אך בכך לא
היה כדי להפיס את דעת האוכלוסייה הנוצרית בדמשק.
שוב נתחזקה בתודעה הציבורית הנוצרית – ובמידה לא
מבוטלת אף המוסלמית – האמונה כי כמו בעבר, היהודים
האשמים הצליחו להתחמק מעונש בזכות כוחם והשפעתם
של אחיהם באירופה.

מדוע צצה העלילה המחודשת דווקא על סף המאה
העשרים? ראוי לזכור כי סיפור עלילת דמשק נשמר חי וקיים
בתודעה הנוצרית במשך חמישים השנים שחלפו מאז.
האמונה העממית כי יהודי דמשק אמנם משתמשים בדם
אדם לצורכי פולחן רוחה גם בקרב מוסלמים לא מעטים
והייתה חזקה ומוחשית. בעשור האחרון של המאה התשע
עשרה התאושש הציבור הנוצרי והתחזק, הן מבחינה
כלכלית הן מבחינת מעמדו במערכת הציבורית בדמשק.
ביצור מעמדם הציבורי והכלכלי של הנוצרים, שנמשך עד
ערב מלחמת העולם הראשונה, נעשה לא מעט באמצעות
דחיקת רגליהם של היהודים מעמדות מפתח כלכליות.
זאת ועוד, היהודים היו יעד מרכזי להסתה בעיתונות
הנוצרית, שמרכזה היה בבירות. למשל, השבועון "אלבשיר"
פרסם באותה העת מאמר שבא לחזק את האמונה כי
היהודים משתמשים בדם נוצרי לצורכי הפסח. השבועון,
שהיה ביטאונם של הישועים בלבנון, היה בעל אוריינטציה
צרפתית-קתולית מובהקת והביע באופן עקיב עוינות ואיבה
ליהודים. דהיינו, גם אם גישת נציגיה הקונסולריים של צרפת

הרשמית בדמשק הייתה הפעם ניטרלית, נציגיה הדתיים
הקלריקליים התייצבו חד-משמעית לצד האוכלוסייה
הנוצרית העוינת. גישת העיתונות הנוצרית עלתה אפוא
בקנה אחד עם האנטישמיות שהחלה לחדור למזרח התיכון
בהשפעת אנשי כמורה ואנטישמים צרפתיים. בעת העלילה
הופצו בערי המזרח התיכון שני קונטרסים אנטישמיים שבאו
לאשש את יסודותיה. האחד חובר על ידי עיתונאי נוצרי-
לבנוני שהתיישב במצרים ונדפס בקהיר בשפה הערבית;
האחר חובר על ידי כומר צרפתי ונדפס בפריז תחת הכותרת

"נרצח על ידי היהודים: היסטוריה של רצח פולחני"

(Tué par les Juifs: Histoire d'un meurtre rituel). ההסתה
בהשראה הקתולית-הצרפתית הגבירה את התסיסה בקרב
האוכלוסייה הנוצרית ואף הביאה להתנפלויות על יהודים
ולהכאתם ברחובות דמשק. ימים ספורים לאחר חג הפסח
הסיתו שני כמרים מן המסדר הקפוצ'יני בדמשק את ההמון
הנוצרי לפרוע ביהודים. חנויות היהודים נבזזו, רבים מהם
הוכו, ונערה אחת אף נחטפה על ידי אחד הכמרים ונכלאה
לשם חקירה.

עלילות דם הועלו בדמשק כמעט מדי שנה בשנה במחצית
הראשונה של שנות התשעים. מקצתן דעכו מהר ולא עורר
הדים, אך מקצתן עוררו פרצי אלימות שהגיעו עד כדי דקירת
יהודים ברחובות. עוינות הנוצרים גרמה גם להרעת יחסם
של המוסלמים ליהודים.

חיי היהודים בסוריה הפכו להיות קשים מנשוא. ערבים
נוצרים ומוסלמים הוסיפו להטיח ביהודים עלבונות והשפלות
מבלי שמערכות אכיפת החוק יעצרו בעדם. קשה היה עוד
יותר משנתברר כי גם מערכות המשפט אינן נאמנות לצדק
בכל הנוגע ליהודים. במאי 1911 העלילו מוסלמים בדמשק
על צעיר יהודי כי קילל את דת האסלאם. האספסוף הכה
את הצעיר מכות רצח והוא הושלך לכלא למשך כשלושה
חודשים. בזמן מעצרו חלה הצעיר אנושות, אך למרות
הוראת הרופאים, ועל אף פנייתו של החכם באשי הרב
יעקב דאנון, הרשויות סירבו להעבירו לבית החולים. לבסוף
מת הצעיר בבית הסוהר, חף מפשע, ללא משפט.

ימים אחדים לאחר מותו של הצעיר היהודי בכלא פרסם
העיתון "אלמוקטבס" עלילת דם על יהודי אסתאנבול.
העיתון, בעל קו אנטי-יהודי עקיב, הוסיף לפרסם כמעט
מדי יום ביומו דברי הסתה נגד היהודים. האווירה האנטי-
יהודית בדמשק התלהטה עד כדי סכנה להתפתחות תגרות